

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง "กระบวนการสื่อสารการรณรงค์โครงการร่วมใจเพื่อลดอันตรายจากควันบุหรี่มือสองของมูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่" เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาถึงกระบวนการสื่อสารของการรณรงค์เพื่อการลดปัญหาจากควันบุหรี่มือสองโดยโครงการร่วมใจเพื่อลดอันตรายจากควันบุหรี่มือสอง กลยุทธ์ที่ใช้ในการสื่อสาร ช่องทางที่ใช้ในการสื่อสาร และสารที่ใช้ในการโน้มน้าวใจ โดยผู้วิจัยได้ใช้การพรรณนา (Descriptive) ถึงข้อเท็จจริงต่างๆ ด้วยการวิเคราะห์ทางเอกสาร โดยอาศัยข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องกับโครงการ และข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) กับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับโครงการโดยเฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนกลยุทธ์ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยแบ่งหัวข้อระเบียบวิธีวิจัยดังต่อไปนี้

1. แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. ขั้นตอนในการดำเนินงานวิจัย
5. แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล
6. แนวทางการนำเสนอข้อมูล

1. แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการสื่อสารการรณรงค์โครงการร่วมใจเพื่อลดอันตรายจากควันบุหรี่มือสองของมูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ ผู้วิจัยได้มีการแบ่งแยกประเภทของแหล่งข้อมูลไว้ 2 แบบเพื่อใช้ในการศึกษาหาข้อมูลเพื่อตอบโจทย์การวิจัยทั้ง 3 ข้อดังนี้

1.1 แหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร เพื่อทำการศึกษาดังเอกสารชั้นต้นที่เกี่ยวข้องต่างๆ เช่น เอกสารด้านนโยบายของมูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ เอกสารด้านความเป็นมาของมูลนิธิและผลงานในช่วงที่ผ่านมา เอกสารด้านแผนงานรณรงค์ของโครงการร่วมใจเพื่อลดอันตรายจากควันบุหรี่

มือสอง เอกสารเกี่ยวกับการผลิตสื่อและการจัดกิจกรรมรณรงค์ต่างๆของโครงการรณรงค์ สื่อที่ใช้ในการรณรงค์ เอกสารด้านสถิติต่างๆเกี่ยวกับการสูบบุหรี่และอันตรายของบุหรี่

1.2 แหล่งข้อมูลประเภทบุคคล เนื่องจากงานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยคุณภาพ เพื่อการตอบ โจทย์งานวิจัยทั้ง 3 ข้อ และเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เจาะลึกในเรื่องของกระบวนการสื่อสารและกลยุทธ์ ต่างๆที่ใช้ในโครงการ ผู้วิจัยได้เลือกการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ดูแลโครงการและผู้ประสานงานในด้าน ต่างๆของโครงการซึ่งเป็นผู้ที่มีความสำคัญเป็นแกนหลักในโครงการรณรงค์ โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม หลักๆดังนี้

- บุคลากรในระดับบริหาร หรือบุคลากรในส่วนคณะกรรมการดำเนินโครงการซึ่งเป็นผู้ที่มี หน้าที่ในการกำหนดกรอบนโยบายและวางแผนการดำเนินกิจกรรมต่างๆของโครงการร่วมใจเพื่อลด อันตรายของควันบุหรี่มือสอง จำนวน 13 คน ได้แก่

1. ศ. นพ. ประกิต วาทีสารกกิจ เลขานุการมูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่
2. ศ.พญ. สมศรี เผ่าสวัสดิ์ ประธานเครือข่ายวิชาชีพสุขภาพ
3. รศ.ดร.จินตนา ยูนิพันธ์ นายกสมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย
4. ดร.สุปรีดา อุดุลยานนท์ ผู้อำนวยการสำนักสนับสนุนการสร้างสุขภาพและลดปัจจัยเสี่ยง กลุ่มที่ 1
5. นพ. สมาน พุตระกูล หัวหน้ากลุ่มควบคุมการบริโภคยาสูบและแอลกอฮอล์
6. ผศ.ดร.ลักขณา เต็มศิริกุลชัย ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมการบริโภค ยาสูบ (ศจย.)
7. คุณพรหมมินทร์ กัณธิยะ เครือข่ายหมออนามัย
8. คุณวันชัย บุญประชา ผู้จัดการมูลนิธิเครือข่ายครอบครัว
9. คุณธีระ วัชรปราณี ผู้จัดการสำนักงานองค์กรเครือข่ายงดเหล้า
10. คุณบังอร ฤทธิภักดี Coordinator SEA Tobacco Control Alliance
11. คุณ แสงเดือน สุวรรณศรี ผู้จัดการมูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่
12. ดร. อาทิตยา โสฬ์พัฒนานนท์ กลุ่มประเมินผลสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์
13. คุณสุนีย์ สว่างศรี ผอ.ศูนย์อำนวยการบริหารยุทธศาสตร์ เมืองไทยแข็งแรง

- กลุ่มเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติงานและฝ่ายประชาสัมพันธ์เครือข่าย จำนวน 7 คน ได้แก่
 1. คุณชวลา ภวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม ผู้ประสานงานโครงการ มุลินิธรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่
 2. รศ.ดร.มณฑา เก่งการพานิช รองผู้จัดการศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมการบริโภคยาสูบ
 3. คุณรุ่งอรุณ สุเวชวัฒนกุล สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
 4. คุณชูรุณี พิชญกุลมงคล ผู้ประสานงานโครงการ มุลินิธรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่
 5. คุณเศรษฐี จุฬาสีวิกุล กลุ่มควบคุมการบริโภคยาสูบและแอลกอฮอล์ สำนักโรคไม่ติดต่อ กองควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข
 6. คุณพิมพ์มณี เมฆพายุพิ สำนักงานองค์การเครือข่ายงดเหล้า
 7. คุณกมลชนก ทัดบุปผา เจ้าหน้าที่แผนงานสร้างสุข มุลินิธิเครือข่ายครอบครัว

ซึ่งทั้งสองกลุ่มนี้ถือเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการคัดเลือกใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 ข้อมูลเอกสาร คือ ข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าและรวบรวมจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการร่วมใจเพื่อลดอันตรายของควันบุหรี่มือสอง และการรณรงค์ต่างๆของโครงการ หรือที่เรียกกันว่าข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยจะแยกสรุปเป็นหัวข้อ เพื่อนำมาใช้ศึกษาวิเคราะห์ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยประเด็นที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารได้แก่

- แผนการรณรงค์ ประกอบไปด้วย
 - เป้าหมาย
 - วัตถุประสงค์
 - กลุ่มเป้าหมาย
 - สื่อที่ใช้ในการรณรงค์
 - ระยะเวลา
 - งบประมาณ

- สื่อและสารที่ใช้ในการรณรงค์
- สื่อบุคคล
- สื่อมวลชน
- สื่อเฉพาะกิจ เช่น สื่อกิจกรรม และ สื่อผสมรูปแบบต่างๆ

2.2 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก หรือ In-Depth Interview เพื่อการสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวข้องกับโครงการ ซึ่งได้แก่ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการต่างๆ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์และกำหนดประเด็นข้อมูลที่ต้องการ และในขณะที่สัมภาษณ์ได้มีการบันทึกเทปสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์ด้วยตัวเอง พร้อมทั้งจดบันทึกรายละเอียดบางส่วนขณะสัมภาษณ์

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยต้องการให้ข้อมูลมีความครบถ้วนสมบูรณ์ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีเครื่องช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลวิจัยดังนี้

1. ผู้วิจัย
2. เทปบันทึกเสียง
3. ประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์

ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมในประเด็นที่ต้องการจะศึกษา ผู้วิจัยจึงได้นำประเด็นคำถามที่โครงสร้างมาเป็นเครื่องช่วยในการวิจัย โดยได้กำหนดประเด็นที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารดังนี้

- แผนการรณรงค์ ประกอบไปด้วย
- เป้าหมาย
- วัตถุประสงค์
- กลุ่มเป้าหมาย
- สื่อที่ใช้ในการรณรงค์

- ระยะเวลา
- งบประมาณ
- สื่อและสารที่ใช้ในการรณรงค์
- เป้าหมายในการใช้
- จุดประสงค์
- กลุ่มเป้าหมาย
- วิธีการเลือกใช้
- ผลที่ต้องการจะได้รับ

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก หรือ In-depth Interview กล่าวคือ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิหรือแหล่งข้อมูลประเภทบุคคลใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นคำถามไว้ล่วงหน้าและใช้คำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลได้มีโอกาสพูดคุย เล่าเรื่องได้อย่างเต็มที่ตามที่ผู้วิจัยตั้งไว้ และยืดหยุ่นประเด็นคำถามตามสถานการณ์ในการสัมภาษณ์ ซึ่งมีประเด็นคำถามหลักในการสัมภาษณ์ดังนี้

- ประเด็นคำถามหลักสำหรับบุคลากรระดับบริหารหรือเทียบเท่า
 1. ที่มาของโครงการร่วมใจเพื่อลดอันตรายจากควันบุหรี่มือสอง
 2. บทบาทขององค์กรในโครงการ
 3. วิธีการรณรงค์
 4. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรณรงค์
 5. ความสำคัญของการรณรงค์
 6. ปัญหาและอุปสรรคของโครงการ
- ประเด็นคำถามหลักสำหรับผู้ปฏิบัติการและผู้ประสานงานโครงการ
 1. กระบวนการรณรงค์โครงการร่วมใจเพื่อลดอันตรายจากควันบุหรี่มือสอง
 - การวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนการเริ่มโครงการ
 - การวางแผนโครงการ
 - การสื่อสารต่างๆภายในโครงการ
 - การประเมินผลโครงการ

- ปัญหาและอุปสรรคที่พบ
2. กลยุทธ์ที่ใช้ในการรณรงค์ของโครงการ
 - กลยุทธ์ในการใช้สื่อเพื่อการรณรงค์
 - กลยุทธ์ในการนำเสนอสาร
 - กลยุทธ์ในการกำหนดวาระสาร
 - เป้าหมายที่ต้องการจะได้รับ
 3. ปัญหาและอุปสรรคในโครงการ
 - ปัญหาและอุปสรรคภายนอกโครงการ
 - ปัญหาและอุปสรรคภายในโครงการ
4. ขั้นตอนที่ใช้ในการศึกษาวิจัย
- ในการดำเนินงานของผู้วิจัยนั้นได้แบ่งการดำเนินงานไว้เป็น 6 ส่วน ได้แก่
1. ขั้นตอนการเตรียมเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งเครื่องมือต่างๆที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย
 - 1.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์แบบอิงโครงสร้างปานกลาง (Semi-Structural Interview) ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยจะตั้งคำถามโดยอิงประเด็นคำถามเฉพาะเพื่อให้ข้อมูลที่ได้รับสามารถตอบโจทย์การวิจัยทั้ง 3 ข้อได้ และเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเป็นอิสระเสรี การเลือกแบบสัมภาษณ์แบบอิงโครงสร้างปานกลางนั้น เนื่องด้วยผู้วิจัยเป็นนักวิจัยมือใหม่จึงยังไม่มีความสามารถเพียงพอในการควบคุมการสัมภาษณ์ให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการ ดังนั้นการเลือกใช้แบบสัมภาษณ์แบบอิงโครงสร้างเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลสำหรับตอบโจทย์การวิจัย
 - 1.2 เครื่องบันทึกเสียง
 - 1.3 กล้องถ่ายรูป
 - 1.4 อุปกรณ์จัดบันทึก

2. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นต้นต่างๆ เพื่อความเข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงนโยบายต่างๆ ภาพรวมในการดำเนินงาน เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของแต่ละแผนงานและกิจกรรมของมูลนิธิและโครงการรณรงค์
3. ขั้นตอนการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับผู้ประสานงานโครงการ โดยการติดต่อความอนุเคราะห์การเข้าสัมภาษณ์จากกลุ่มผู้เกี่ยวข้องต่างๆของโครงการ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มผู้บริหาร กลุ่มผู้ประสานงานและกลุ่มผู้ปฏิบัติการต่างๆ
4. ขั้นตอนการสังเกตการณ์ในกิจกรรม และสื่อต่างๆของโครงการ
5. ขั้นตอนในการเก็บบันทึกรายละเอียดของข้อมูล โดยการทำการถอดเทปบันทึกเสียงต่างๆหลังจากที่ได้ไปสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายมา และทำการเรียบเรียงเป็นลายลักษณ์อักษร
6. ขั้นตอนการสรุปและวิเคราะห์ผลโดยผู้วิจัยจะนำรายละเอียดที่ได้รับจากการเก็บข้อมูลหลังการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายทั้งหมดสิ้นสุดลงนั้น มาสรุปและวิเคราะห์ผลอย่างละเอียด

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากงานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนั้นลักษณะข้อมูลที่ได้รับจากงานวิจัยจึงเป็นข้อมูลคุณภาพซึ่งจะปรากฏในรูปตัวอักษร คำบรรยายสถานการณ์ต่างๆจึงจำเป็นต้องใช้การวิเคราะห์ วิพากษ์ ตีความตามบริบทที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดกลุ่มและค้นหาคุณสมบัติเด่นที่มีร่วมกันเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่ศึกษา

ในการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ผู้วิจัยทำการแบ่งข้อมูลออกเป็น 2 ส่วนเพื่อให้สอดคล้องกับข้อมูลที่จะได้รับจากขั้นตอนในการดำเนินงานวิจัย ซึ่งได้แก่ ข้อมูลเชิงเอกสาร ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆนั้นจะนำมาเปรียบเทียบกับทฤษฎีกระบวนการรณรงค์ กลยุทธ์การรณรงค์ และกลยุทธ์ด้านสื่อและสารต่างๆ โดยจะเน้นที่ปรากฏการณ์ต่างๆหรือข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่เกิดขึ้นซ้ำๆกันเป็นเกณฑ์เพื่อความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้รับมา

6. การนำเสนอข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลในการวิจัย ใช้วิธีการบรรยายพรรณนาเชิงวิเคราะห์เนื้อหา (Descriptive Analysis) เพื่อบรรยายถึงกระบวนการรณรงค์ของโครงการร่วมใจเพื่อลดอันตรายจากควันบุหรี่มือสอง กลยุทธ์ในการรณรงค์ การใช้สื่อประชาสัมพันธ์ในการรณรงค์ กลยุทธ์ทางด้านสารในการรณรงค์ ปัญหาและอุปสรรคที่ใช้ในการรณรงค์ โดยนำข้อมูลที่ได้จากกระบวนการเก็บรวบรวมมานำเสนอและวิเคราะห์ไปพร้อมๆกัน โดยการนำเสนอข้อมูลจะแบ่งเป็นหัวข้อต่างๆดังต่อไปนี้

1. ที่มาของโครงการรณรงค์ร่วมใจเพื่อลดอันตรายจากควันบุหรี่มือสอง
2. ภาควิชาในโครงการรณรงค์ร่วมใจเพื่อลดอันตรายจากควันบุหรี่มือสอง
3. กลยุทธ์การสื่อสารการรณรงค์โครงการรณรงค์ร่วมใจเพื่อลดอันตรายจากควันบุหรี่มือสอง
4. กลยุทธ์สื่อโครงการรณรงค์ร่วมใจเพื่อลดอันตรายจากควันบุหรี่มือสอง
5. กลยุทธ์สารโครงการรณรงค์ร่วมใจเพื่อลดอันตรายจากควันบุหรี่มือสอง